

УДК 332.13 + 334

*О. В. Довгаль,
старший викладач кафедри економіки
та фінансів, ПВНЗ "Європейський університет", м. Миколаїв*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

*О. Dovgal,
Lecturer of the department of Economy and Business, European University, Nikolaev*

THE PROBLEMS OF DEVELOPMENT OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP

В статті висвітлено особливості та проблеми розвитку соціального підприємництва в Україні.

The article investigates the characteristics and problems of the development of social entrepreneurship in Ukraine.

Ключові слова: соціально-орієнтоване підприємство, соціальне підприємництво, недержавні неприбуткові організації, бізнес структура.

Keywords: social-oriented enterprise, social entrepreneurship, non-profit organizations, business structure.

Постановка проблеми. Одним з головних показників успішності для будь-якої держави, незалежно від рівня її соціально-економічного розвитку, є належний рівень соціальної стабільності суспільства. Соціальна стабільність досягається в результаті гармонійної і системної взаємопідтримки трьох головних секторів суспільства – влади, бізнесу і громади. За сучасних умов необхідно вирішувати соціальні проблеми підприємницькими засобами.

Актуальність розвитку соціального підприємництва дуже підходить умовам сьогодення, поєднуючи соціальну місію організації з притаманною бізнесу дисципліною, інновацією та рішучістю. Розвиток соціального підприємництва є важливим чинником підвищення рівня потенціалу господарського розвитку регіональних соціально-економічних систем і становить пріоритет стратегії їх соціального та економічного розвитку. Цим пояснюється актуальність досліджуваної нами наукової проблеми.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Слід зазначити, що категорія «соціальне підприємництво» викликала і викликає інтерес у багатьох вчених. Дослідженням проблем соціальної орієнтації підприємництва присвячені чимало наукових праць як видатних зарубіжних вчених, так і вітчизняних науковців, зокрема: І.Булеєва, О.Винникова, Ю.Орла, М.Семикіної, Є.Сільвестрова, А.Скіпальського та інших, але сутність соціального підприємництва в Україні розкривають поки що лише нормативні акти.

Постановка завдання. Метою дослідження є висвітлення основних проблем розвитку соціального підприємництва в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом останніх років багатьма людьми по всій Україні було започатковано організації з надання соціальної підтримки та послуг тим, хто їх потребує. Багато відданих та наполегливих людей, громадських організацій роблять добрі справи, реалізують важливі соціальні проекти, мають можливість робити більше, проте стають залежними від пожерів.

Можливість отримати донорські кошти стає все складнішою, і тому громадські організації повинні вишукувати нові підходи для розвитку та фінансової незалежності. Власне тому стала популярною нова тема розвитку соціального підприємництва. Прикметник "соціальне" модифікує поняття "підприємництво", змінюючи основне спрямування та місію цієї діяльності.

Поняття соціального підприємництва є багатоаспектним і відображає широкий спектр завдань і особливостей, що йому притаманні. Вже сама назва вказує на те, що пріоритетом для цього виду бізнесу є не отримання прибутку, а вирішення або пом'якшення існуючих соціальних проблем. Визначального значення набувають позитивність, стійкість та вимірність досягнутих соціальних результатів. Соціальний підприємець ставить перед собою завдання внесення позитивних змін до інфраструктурного забезпечення суспільної системи, що забезпечують досягнення довгострокового ефекту.

В процесі вирішення соціальних проблем, підприємці діють відповідно до своїх головних принципів і цінностей, тим самим збагачуються не лише матеріально, а і реалізуються духовно та морально. При побудові соціальних підприємств, керівники керуються п'ятьма характерними рисами соціального підприємства:

- 1) наявність чіткої і зрозумілої місії соціального спрямування, яка передбачає вирішення певних суспільних проблем;
- 2) використання інноваційного підходу до вирішення соціальної проблеми;
- 3) використання бізнес-методів управління (організації, планування, контролю), застосування підприємницького хисту з метою отримання прибутку;
- 4) прибуток – не кінцева мета, а засіб досягнення позитивних соціальних перетворень.
- 5) колективна форма власності, яка охоплює учасників соціального підприємства, його працівників, цільову групу, волонтерів та інших.

Слід зазначити, що на сьогодні в Україні соціальне підприємництво як соціальна практика лише починає розвиватися, число реально діючих соціальних підприємств невелике, і найчастіше вони навіть самі не сприймають себе в такій якості. Будь-які істотні заходи державної або суспільної підтримки даного руху також поки що відсутні.

Проте незалежні спостережачі вважають, що Україна має реальний шанс стати країною, де соціальне підприємництво стане рушійною силою позитивних змін.

В цілому в Україні, на думку експертів, існують наступні підходи до розуміння практики соціального підприємництва:

- 1) соціальне підприємництво являє собою засіб соціальної підтримки певних груп населення;
- 2) соціальне підприємництво являє собою механізм сприяння економічному розвитку, підтримки підприємницької діяльності;
- 3) соціальне підприємництво являє собою альтернативний державному механізм вирішення соціальних проблем;
- 4) соціальне підприємництво являє собою соціально-орієнтований бізнес.

Проте сьогодні існує широке коло проблем, що виникають на шляху розвитку соціального підприємництва в Україні, які можна згрупувати наступним чином:

1) проблеми, що пов'язані з нерозумінням природи соціального підприємництва з боку основних груп суспільства. Недостатнє розуміння владою, бізнесом і громадськістю тих переваг, які надає розвиток соціального підприємництва та створення соціальних підприємств в більш якісному виконанні завдань з надання соціальних послуг населенню, та підтримці громадських організацій, діяльність яких пов'язана з соціальними цілями. Відсутність системного підходу до популяризації соціального підприємництва, відсутність інформаційної мережі з питань діяльності пов'язаної з розвитком соціального підприємництва., і саме з цим

зумовлюється прояв основних бар'єрів на шляху його розвитку.

2) проблеми, що відбивають ускладнення законодавчо-адміністративного просування ідеї соціального підприємництва. По-перше, ухвалення законів на державному рівні і їх впровадження на рівні регіональних соціально-економічних систем, місцевих громад зазвичай має тривалий період, по-друге, на місцевому рівні просто може не виявитися достатнього рівня ресурсного забезпечення процесу реалізації законодавчих актів. До того ж дається взнаки Відсутність сприятливого зовнішнього і внутрішнього середовища для створення та розвитку соціальних підприємств (відсутність законодавства яке б регламентувало діяльність соціальних підприємств, відсутність системного підходу до виховання і навчання кваліфікованих кадрів для здійснення діяльності у сфері соціального підприємництва; відсутність «майданчиків» для спілкування та обміну досвідом (в тому числі міжнародного) для діючих і майбутніх соціальних підприємств, відсутність системи фінансування проєктів по створенню соціальних підприємств).

3) проблеми пов'язані з протиріччями у психології соціального підприємництва, безпосередньо, з об'єктивними відмінностями у логіці підприємницької і громадської діяльності. Вітчизняні початківці соціальні підприємці стикаються з проблемою поєднання соціальних цілей з довгостроковою та стійкою самокупністю. З тими ж проблемами - протиріччя між соціальною та комерційною результативністю - стикалися і стикаються соціальні підприємці і в інших країнах, особливо у країнах з перехідною економікою. Проте за роки роботи соціальні підприємці та організації, їх підтримують, засвоїли кілька уроків, знання яких надає їм можливість подолати «кризу ідентичності» соціального підприємства - бізнес або благодійність – та узгодити громадські та комерційні інтереси, що є вкрай важливим для досягнення соціальної стабільності і благополуччя;

4) проблеми залучення фінансових коштів на першому етапі розвитку підприємницької діяльності, відсутність спеціальних програм кредитного та позикового забезпечення. Соціальному підприємству, як і будь-якому іншому бізнесу, необхідні інвестиції. У Європі та США ці інвестиції прийшли у формі венчурної філантропії - вкладу у соціальне підприємство під низький відсоток, без відсотка, на умовах повернення частини суми або у формі програмно-орієнтованих інвестицій також з мінімальним поверненням.

У США джерелом венчурного соціального капіталу стали приватні благодійники, в тому числі приватні фонди. У Європі, крім приватних коштів, доступні кредити та інвестиції в соціальне підприємство надає та здійснює держава.

Висновки. Підводячи підсумки, варто зазначити, що позитивні зрушення в економічному розвитку України - розвиток некомерційного сектора, розширення практики соціальної відповідальності в середовищі вітчизняного бізнесу, його схильність швидко переймати міжнародний досвід - є належними передумовами для розвитку соціального підприємництва. Це, в свою чергу, є серйозним кроком на шляху вирішення соціальних проблем сучасної України шляхом об'єднання ресурсів основних секторів суспільства.

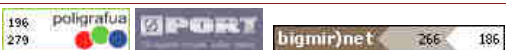
Література.

1. Булеев И.П. Социальная ответственность бизнеса: теория и практика / И. П. Булеев, Н. Е. Брюховецкая, Е. В. Черных; НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти, Донец. ун-т экономики и права. – Донецк: ДонУЭП, 2008. – 136 с.
2. Винников О. Соціальне підприємництво: годі бажати, як краще / О. Винников // Пріоритети. – 2003. - №4 (10) – С. 25-28 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ucipr.kiev.ua>.
3. Петренко К.В. Соціальне підприємництво як фактор розвитку депресивної території / К. В. Петренко // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. праць. - 2011. - № 10. - С. 189-192.
4. Сотула О.В. Соціальне підприємництво як інноваційна модель розвитку економіки [Електронний ресурс] / О.В. Сотула / Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>

References.

1. Buleev, I.P., Brjuhoveckaja, N.E. and Chernyh, E.V. (2008), *Social'naja otvetstvennost' biznesa: teorija i praktika* [Corporate Social Responsibility: Theory and Practice], DonUEP, Donetsk, Ukraine.
2. Vynnykov, O. (2003), "Social entrepreneurship should not wish for how best to ", *Priorytety*, vol. 4 (10), pp. 25 -28.
3. Petrenko, K.V. (2011), "Social entrepreneurship as a factor in the development of a depressed area", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 10, pp. 189 - 192.
4. Sotula, O. V., (2013), "Social entrepreneurship as an innovative model of economicdevelopment", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol . 11, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (Accessed 15 Des 2013)

Стаття надійшла до редакції 10.01.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"